

**МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРДА ҲАЁТ ХАВФСИЗЛИГИ
АСОСЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ЖАРАЁНИДА ЭЛЕКТРОН
НОУТБУКДАН (ЛЕПБУК) ЎЙИН ТАЪЛИМ РЕСУРСИ СИФАТИДА
ФЙДАЛАНИШ**

Г.Бекова

*Тошкент шаҳар ФВБ Ҳаёт фаолияти хавфсизлиги
ўқув маркази ўқитувчиси*

Сиз мактабгача ёшдаги болалар ҳаёти хавфсизлиги муаммосининг долзарблиги ва янгилиги ҳақида кўп гапиришингиз ва ҳаммаси муҳим бўлиши мумкин. Болалар саломатлигини қандай сақлаш керак? Қандай қилиб бир-бирига ёрдам беришни ўргатиш керак? Ҳаётнинг биринчи йилларидан бошлаб боланинг қизиқиши, унинг атроф-муҳитни билиш масалаларидаги фаоллиги катталар томонидан рағбатлантирилиши, баъзан унинг учун хавфсиз бўлади.

Хавфсиз хатти-ҳаракатларнинг шаклланиши муқаррар равишда бир қатор тақиқлар билан боғлиқдир. Шу билан бирга, болаларни яхши кўрадиган ва уларга ғамхўрлик қиладиган катталар баъзан ўзлари “тегинма”, “нари тур”, “мумкин эмас” каби сўзларни қанчалик тез-тез такрорлашларини сезишмайди. Ёки аксинча, улар болалар учун узоқ ва ҳар доим ҳам аниқ бўлмаган кўрсатмалар орқали ниманидир тушунтиришга ҳаракат қилишади. Буларнинг барчаси келажакда ўз самарасини беради.

Ўзбекистон Республикаси “Бола ҳуқуқлари тўғрисида”ги конвенцияси боланинг энг муҳим ҳуқуқларини, шу жумладан яшаш ҳуқуқини ўз ичига олади. Боланинг ушбу асосий ҳуқуқларидан келиб чиқиб, болалар хавфсизлигини таъминлаш ва уларнинг соғлигини сақлаш муҳим вазифадир. Ижтимоий мослашувчан шахсни шакллантириш бўйича ишлар мактабгача ёшдан бошланиши керак.

Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги қонунига мувофиқ, мактабгача таълим – бу таълим тизимининг биринчи босқичи бўлиб, унда нафақат ёш ва мактабгача ёшдаги болаларни тарбиялаш, уларни интеллектуал маънавий-ахлоқий, этик, эстетик ва жисмоний жиҳатдан ривожлантириш шунингдек, болаларни умумий ўрта таълимга тайёрлаш ҳамда комил шахсни шакллантиришга ёрдам берадиган зарур шарт-шароитларни яратиш, уларнинг муҳим йўналишларидан бири соғлом турмуш тарзи ва ҳаёт хавфсизлигини таъминлашдир.

Дунё ҳақида билимга эга бўлмаган болалар кўпинча хавф-хатарга дуч келишади ва кўпинча улар беҳабарлиги сабабли бепарволик қурбонига айланишади. Улар хавфни тушунишга ҳисса қўшадиган тажрибага эга эмас, нарсалар билан хавфсиз ишлаш кўникмалари шаклланмаган ва катталарга хос бўлган таҳдидга қарши ҳимоя психологик реакцияси мавжуд эмас. Аксарият мактабгача ёшдаги болалар у ёки бу ўта оғир вазиятларда нима қилишни билишмайди. Одатий турмуш тарзидан ташқари бўлган ҳар қандай воқеа бола учун ғайриоддий бўлиши мумкин. Шу муносабат билан

хаёт хавфсизлиги соҳасига оид масалалар бўйича болаларни ўқитиш учун таълим тизимининг роли ва масъулияти тобора ортиб бормоқда.

Ҳаёт хавфсизлиги асосларини шакллантириш бўйича мактабгача ёшдаги болалар билан ишлашда замонавий ахборот технологияларидан, хусусан, ўйин таълим ресурсларидан (ЎТР) фойдаланиш зарур, бу орқали сўзнинг кенг маъносида биз мактабгача ёшдаги болалар учун ахборот ўйин фаолияти ёрдамида ишлаб чиқилган ва амалга оширилган ўқув қўлланмаларини тушунамиз. Ўз-ўзидан ўйнайдиган иккита жиҳат мавжуд: ўйин ва ўқитиш, бу ахборот технологиялари орқали амалга оширилади.

Анъанавий дарслардан фарқли ўлароқ ўйин таълим ресурсларидан (ЎТР) фойдаланган ҳолда дарсларда ўқитиш тарбиячи тушунтирганда тўғридан-тўғри белгиланмайди, балки билвосита-болалар ўйнаш орқали билимга эга бўладилар. Ахборот коммуникация технологиялари учун ўқув хонаси ўқувчиларни “ниқобланган” ҳолда бирлаштиради, бу мотивация-бу боланинг табиий ўйнаш истаги ва аниқ ўйин ҳаракатларини бажарш истагидир. Бу ўйин жиддий ақлий меҳнатга ўтишни осонлаштиради. Ўйин таълим ресурсларидан бири бу электрон ноутбукдан фойдаланишдир.

Microsoft Power Point дастури ёрдамида яратилган электрон ноутбук (лепбук) интерактив тақдмоти, бу сизга маълум бир мавзу бўйича мактабгача ёшдаги болаларни шакллантириш ва бирлаштириш имконини беради. Электрон ноутбукнинг интерактивлиги “таълим мулоқоти”ни амалга оширишга имкон беради, унинг иштирокчиларидан бири ахборот технологиялари воситаси (компьютер, интерактив доска).

Ўйин таълим ресурслари (ЎТР), қоида тариқасида, ўқувчи билан ўзаро муносабатда бўлиб (ўқитувчининг кўрсатмаси орқали) унга саволлар беради,

Компьютер экранда бўлиб ўтадиган воқеалар жараёнида иштирок этишни, материални ўрганиш траекториясини танлашни таклиф қилади. Тарбияланувчилар ва компьютер ўртасида диалог мавжуд. Электрон ноутбук бир неча блоклардан иборат бўлиб, улар таркибига когнитив маълумотлар ва турли хил ўйин вазифалари киради.

“Йўл ҳаракати қоидалари” электрон ноутбук тақдмотидаги барча блоклар (“Мультфилм”, “Шеърлар”, “Ақлли светафор”, “Жумбоқни йиғинг”, “Шаҳар бўйлаб саёҳат” ва б.) фаол, ҳар қандай блокни босганингизда иштирокчи бўлади, мос келадиган слайдга ва очиладиган маълумот ойналарига кўчирилди. Шундай қилиб, вазифаларни бажаринг.

Ўйин таълим манбаи сифатида электрон ноутбукдан фойдаланиш мактабгача ёшдаги болаларда ҳаёт хавфсизлиги асосларини шакллантириш жараёнини янада ҳаяжонли ва маълумотли қилишда имкон беради.

АДАБИЁТЛАР:

1. Ўзбекистон Республикаси “Бола ҳуқуқлари тўғрисида”ги конвенцияси (1989 йил 20 ноябрь БМТ Бош Ассамблеясининг 44/25-сессиясида қабул қилинган ЎзР Олий

кенгашининг 1992 йил 9 декабрдаги 757-ХII сонли қарори билан ратификация қилинган. tergov.uz)

2. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги қонуни (2020 йил 19 майда Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилинган. lex.uz)

3. Мактабгача ёшдаги болалар ҳаёти хавфсизлигини илмий-услубий асослари (И.А.Камаров -2015й.)

4. Таълимда инновацион технологиялар (Р.Ишмуҳамедов ва б. 2008 й.)